

DE REFORMATIE

Weekblad tot ontwikkeling van het Gereformeerde leven

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijtendijk, Dr K. Dijk, Dr V. Hepp, Drs C. Tazelaar en Dr B. Wielenga

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; J. van Andel, 's-Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; W. E. Engelke, Amsterdam; Prof. Dr P. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, Haarlem; Meij. H. S. S. Kuyper, Bloemendaal; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rollmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Gorinchem; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr J. Thijss, Meppel; Dr H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:

Dr V. HEPP, Zacharias Jansestraat 55, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 30000.

Abonnement: f 1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenl. en Ned. Indië f 7.50 (voor Amerika \$ 3) p. jaar.
Advertentieën: 35 ct. p. r. Familieberichten 35 ct. p. regel.

INHOUD: De Psychologische grondslag van het geloof der wonderwerken in de H. Schrift. III. — Uit de Schrift: Rustig toezien (Jes. 18:4). — Kuyper-Bibliografie. XLVIII — Zending en Evangelisatie: Een kleine aanvulling — Perschoon. — Kerkelijke.

DE PSYCHOLOGISCHE GRONDSLAG VAN HET GELOOF DER WONDERWERKEN IN DE H. SCHRIFT.

(Referaat gehouden op den Schooldag te Kampen door Dr S. O. Los te 's-Gravenhage.)

III.

De hulpmiddelen waarvan de magie zich bedient zijn vele. In de H. Schrift worden genoemd de bezwering van dieren (Pred. 10:11; Indien de slang gebeten heeft eer de bezwering geschied is, dan is daar geene nuttigheid voor den allerwelsprekendsten bezweerder). Voorts de bezwering van dooden (Dt. 18:11), het acht geven op vogelgeschrei, het uitwerpen van booze geesten door het noemen van een naam (Hand. 19:13), het lezen van tooverformulieren uit boeken (vs. 19), enz. Bij vele primitieve volken treft men aan het geloof aan een uitstralend fluide, mana geheeten. Dr K. H. E. de Jong meent het mana terug te vinden in de oplegging der handen, het aanraken van het kleed of den gordel, het bestrijken met speeksel enz., waarvan Jezus en de apostelen zich bedienen. Zelfs werkt het mana nog na den dood van den wonderdoener, want een man, die begraven werd in het graf van Elisa, werd levend door de aanraking met zijn gebeente, (2 Kon. 13:21). (De Magie b. d. Grieken en Romeinen.) Weliswaar verwacht Elisa hulp van het opleggen van zijn staf door Gehazi op een dood kind. (2 Kon. 4:29), doch er was geene stem noch opmerking. Wel breidt hij zich driemaal uit over het doode kind, doch met geen ander gevolg, dan dat het vleesch van het kind warm wordt. De kracht van het wonder der opwekking daalde van God neer op het gebed van den profeet, evenals bij Elia, die bad: „Heere, mijn God, laat toch de ziel dezes kinds in hem wederkomen”. Hetzelfde merkt men op bij Jezus' wonderen. Bij het graf van Lazarus bad Hij: „Vader, Ik dank U, dat Gij Mij gehoord hebt, doch Ik wist, dat Gij Mij altijd hoort, maar om der schare wil, die rondom staat, heb Ik dit gezegd, opdat zij zouden gelooven, dat Gij Mij gezonden hebt”.

De magiër daarentegen laat knopen, gordels en haren loshangen, opdat het geheimzinnige mana zoo vrij mogelijk kan werken, gebruikt amuletten, draagt linnen, leeft in onthouding, en schrijft de kracht van het wonder toe aan zijn tooverspreuk. Al deze dingen moeten dienen om de suggestie van den wil van het object voor te bereiden. Deze heeft soms de uitwerking, dat iemand, die gelooft betoovert te zijn, door de bloote angst ziek wordt en wegwijkt. Soms werkt de suggestie op een afstand, door symbolische handelingen, door amuletten b.v. het booze oog, een zegelring met een wortel, een zalf of kruiden. Bij de magie, die in de H. Schrift wordt vermeld, bestaat de suggestie in eene volledige opheffing van den wil van het object. De mogelijkheid hiervan blijkt nu nog uit de hypnose. Bij de tooverij te Endor komt Saul voor als uitgeput door het lange vasten, in groote angst, voorover op den grond liggende. Op het zeggen van de tooveres, dat Samuel is opgekomen, neigt hij zich ter aarde en buigt hij vol eerbied, zonder eerst nader te onderzoeken of hij werkelijk met Samuel te doen had. Eveneens heft de valsche profeet, in Op. 13 voorkomende, den wil van de aardbewoners op, zoodat zij door zijne teekenen verleid worden, om een beeld voor het beest te maken, dat beeld te aanbidden en degenen, die weigeren mee te doen aan die vereering van het beest, te dooden. Men zou deze suggestie een wereldsuggestie kunnen noemen, (2 Thess. 2:8).

Het charismatisch wonder wordt in de literatuur

gewoonlijk vereenzelvigd met het openbaringswonder. Origenes verhaalt, dat te zijner tijd nog zulke wonderen als Jezus gedaan heeft, geschieden door menschen, die in Jezus' voetstappen wandelden, (Wendland p. 22). Toch is er een kenmerkend onderscheid.

1. Het openbaringswonder dient om de godheid des Zoons te bevestigen door feiten. Het is daartoe gepredetermineerd en onfeilbaar de kerk overgeleverd.

Het charismatisch wonder dient om de godheid des H. Geestes te bevestigen, duurt dus voort zoolang de zending des Geestes duurt, en wordt niet onfeilbaar overgeleverd.

2. Het openbaringswonder is Christologisch, het wordt geweerd aan de wereld (Matt. 12:39; 16:4; Joh. 6:30), maar aan Johannes en de zijnen laat Jezus boodschappen: De blinden worden ziende en de kreupelen wandelen, de melaatschen worden gereinigd en de dooven hooren, de dooden worden opgewekt en den armen wordt het evangelie verkondigd. (Matt. 11:5) vgl. Marc. 9:10; Joh. 12:30; 20:31. Het charismatisch wonder is soteriologisch, het dient om den ongeloovige te overtuigen, dat God waarlijk onder de gemeente is, en om den geloovige te versterken in zijn gemeenschap met God (1 Cor. 14).

3. Het openbaringswonder vond in Israël, vooral tijdens Jezus' omwandeling, een vruchtbaren bodem in de menschelijke harten tot wie het Koninkrijk Gods kwam, zoodat het veelvuldig werd beleefd. Het charismatisch wonder vindt slechts korten tijd een weerklank in de harten, zoodat er vele tijden voorbijgaan, waarin het niet voorkomt. Gewoonlijk wordt aangenomen, dat het wonder ophield in de eerste christelijke kerk, omdat de prediking des Woords op den voorgrond trad, doch 1 Cor. 14:39 luidt: „Zoo dan, broeders, ijvert om te profeteeren, en verhindert niet in vreemde talen te spreken”. Hier wordt het charismatisch wonder beneden de prediking des evangelies gesteld, maar niet opgeheven. De toestand der wereld, waardoor zij het wonder enkel kon aanschouwen, maar niet beleven, deed het wonder als vanzelf ophouden.

Het opkomend Neo-Platonisme was de oorzaak van deze verachtering op het zendingsveld der eerste christelijke kerk. Van den stichter dezer wijsgeerige school Ammonius Saccas † 242, is niet veel bekend, doch over Plotinus † 269, en diens volgeling Porphyrius, † 303 zijn we uitvoerig ingelicht. De grondbeginselen van deze school zijn minachting van het stoffelijke leven en onmiddellijke gemeenschap tusschen den goddelijken en den menschelijken geest. Eene bijzondere openbaring is op dit standpunt overbodig, want God openbaart Zich altijd en overal en aan een ieder, die den weg weet om tot God op te klimmen. Wat dit Mysticisme alleen noodig heeft is een hulpmiddel om los te komen van de materie en tot den hemel op te klimmen. Zulke hulpmiddelen nu biedt de magie in overvloed. Plotinus zegt in zijn Enneade (IV, 4, 36): De wereld is één levend organisme, waarin gelijkgestemde deelen ook op een afstand op elkaar inwerken. Als eene snaar van onder in beweging wordt gebracht, plant die beweging zich ook naar het boven einde voort; zijn twee snaren gelijk gestemd, dan heeft, wanneer de eene getokkeld wordt, ook de andere vaak er als 't ware een gevoel van. Er is éne Alziel, waardoor het geschieden kan, dat tooverzangen en magische kunsten de menschen tot elkaar voeren. De magie is dus telepathie en deze is het gevolg van de pantheïstisch gedachte al-eenheid van God en de schepping. Doch het doel van de magie is volgens Plotinus, om het niet-redelijk deel der ziel mede te slepen en tot de goddelijke harmonie op te heffen. Evenals gebaren en uitroepen door middel van het sympathetisch gevoel medelijden opwekken, dienen bezweringsmelodieën en tovenaarsgebaren om de geestesharmonie voor te bereiden.

's-Gravenhage.

S. O. LOS.

UIT DE SCHRIFT.

Rustig toezien.

Rustig zal ik toezien aan mijne plaats, als stralende hitte boven het zonneliel, als een droomwolk in oegstbitten. (Jes. 18:4)

Er zijn niet veel menschen, die het spreken van den hemel hebben verstaan.

Er zijn nog minder menschen, die het zwijgen van den hemel, van den strakken, blauwen hemel, hebben verstaan.

O, de zwijgende lucht! Jesaja kent den hemel. Hij hoort hem spreken. Maar hij hoort hem ook zwijgen.

Hebt gij het zwijgen van de blauwe luchten wel eens vernomen met stille ontzetting? Zie, wanneer in felle zomerdagbrand de velden te smachten liggen, dan komt de groote stilte over Gods wijde landen. En de mensch, die naar buiten gaat en, de hand onder 't hoofd, zich geeft aan die stilte, hij wordt één en al oor, naar mate geluiden versterven; hij wordt enkel oog, wanneer zacht verglijdend de veelheid der dingen zich aan zijn blik onttrekt. Nu begint hij de diepten te zien in het effen blauw en de stilte te hooren in de luidloze schepping. Ja, hooren doet hij de stilte. Want groot en diep moge de stilte zijn van den nacht, waarvan iemand zegt:

Stil, wees stil: op zilveren voeten
Schrijdt de stilte door den nacht,
Stille, die der goden groeten
Overbrengt naar lage wacht.
Wat niet ziel tot ziel kon spreken
Door der dagen ij gegons,
Sprekt uit overfluchtsche streken,
Klaar als ster in licht zou breken,
Zonder smet van taal of teeken
God in elk van ons.

Maar dieper dan voor dezen mensch de stilte van den nacht is, is voor Jesaja de stilte van den dag, welks ij gegons hem ontweken is. Hij kent „het in Palestina om den middagstijl soms waar te nemen lichten van den hemel, dat op het oog den indruk maakt, als bevond het zich nog boven de zon; en dat als uit hemelsche verte op de aarde schijnt neer te zien”.¹⁾ Stil, wees stil; langa gouden wegen daalt die stilte door den dag. Ook Jesaja — is hij geen dichter bij de gratie Gods? — voelt die stilte, die broedend hangt over de velden. En als iemand zegt:

de booge luchten, de hemelluchten,
de tintellichtluchten, de blauw-en-witluchten
trilluchten;

of spreekt van

het hoogheilige, lichte, goudlichtere licht,

dan is Jesaja nog dieper ingedrongen in de spraak van de zwijgende hemel diepten. Deze profeet-dichter, die in de natuur zijn God verneemt, hij kent de dagen, waarop hij zijn oog boort in de trillende lucht; en achter die luchttrillingen, en achter die lichte dansen voor winperende oogen achter al wat te peilen is, voelt hij den hemel wijd-open boven zich liggen, den zinderenden hemel met zijn zwijgende diepten, waaruit hitte, laadende hitte, fel zich uitgiet zonder eenig gericht. En als hij de zon ziet, de brandend-felle, dan droomt hij langs haar heen, en boven haar uit; hij ziet ze gloeien in eeuwige stilte en achter, boven, buiten haar vermoedt hij de maatloze verten van lichtenden ether; dat is de zwijgende spraak van geluidloze Ruimte. Zoo verneemt de dag door ontzaglijk zwijgen. Al wat de menschen doen hooren, 't is voor die zwijgende ether-sferen, voor die stille Ruimtegebieden nog minder dan voor hem het muggengezoem en lichtengetril. Eigenlijk is er voor de ziel, die luistert, maar één ding: het hooge zwijgen; de strakke hitte. O, de gloeiende, stralende, „laadende hitte, boven zonnegloed!”

O, de zwijgende lucht!

En o, de beweegloze wolken!

Hebt gij ze gezien, de wolken, het ragwerk van wolken, den melkweg van dampen in gloeiende dagen, als wanneer de oogst moeizaam wordt binnengehaald? Neen, niet de drijvende, niet de varende wolken, met haar tooverend weefgespin en vormengespeel, maar die

¹⁾ Vertaling Dr J. Ridderbos, De Profeet Jesaja, Kampen, J. H. Kok 1922.

²⁾ a. w. bl. 113.